28/01/2019

“Είμαι ο Χριστόδουλός σας”

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Ελλάδος

Της Μαρίας Γιαχνάκη

Πριν από ακριβώς 11 χρόνια, ξημέρωμα Δευτέρας 28 Ιανουαρίου 2008, ο επίγειος χρόνος θα σταματούσε για τον Αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο.

Λίγο μετά τις 5 το πρωί, άφηνε την τελευταία του πνοή, στο σπίτι του στην Φιλοθέη, ύστερα από μια άνιση μάχη με τον καρκίνο που τον δοκίμασε για επτά περίπου μήνες, γεμίζοντας αγωνία τα πνευματικά του παιδιά αλλά και όλους τους Έλληνες, γιατί ο Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος είχε καταφέρει να γίνει ο δικός τους Χριστόδουλος…

Στον αρχιεπισκοπικό χρόνο είχε μείνει μόνο εννέα χρόνια και εννέα μήνες, αλλά σε αυτό το χρονικό διάστημα είχε καταφέρει να συσπειρώσει τους Έλληνες, να μιλήσει στις καρδιές των νέων, να κάνει την εκκλησία υπολογίσιμη μονάδα στην κοινωνία, όχι μόνο από πνευματικής πλευράς αλλά και από πλευράς παρεμβάσεων

για σπουδαία θέματα που αφορούσαν το Έθνος μας και την Ορθοδοξία. Γι’ αυτό ο Μακαριστός πια Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος είχε αποκτήσει δυνατούς φίλους αλλά και δυνατούς εχθρούς, που θεωρούσαν ότι οι παρεμβάσεις του στα πολιτικά θέματα της χώρας ήταν υπερβολικές και δημιουργούσαν κραδασμούς.

Όμως οι τότε ομιλίες του, σήμερα αποδεικνύονται προφητικές και η πορεία του ήταν άκρως ενδιαφέρουσα.

Οι συγκρούσεις, οι αγωνίες, η προσφορά του, ο λόγος του, η ασθένεια, η ταπείνωση και το δραματικό γεμάτο ερωτηματικά τέλος του Αρχιεπισκόπου έγιναν κεφάλαια στην ιστορία μιας αξεπέραστης προσωπικότητας που κατάφερε να γεμίσει όσο ζούσε αλλά και όταν κοιμήθηκε τους δρόμους της Αθήνας από πολίτες που τον ακολουθούσαν.

Οι τελευταίες στιγμές του Αρχιεπίσκοπου Χριστόδουλου

Για τις τελευταίες στιγμές της ζωής του υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες από τα κοντινά του πρόσωπα, συνεργάτες και πνευματικά του παιδιά. Όλοι μιλούσαν για πλήρη εξάντληση του Μακαριστού Αρχιεπισκόπου ειδικά από την στιγμή που τον μετέφεραν στο σπίτι του στην Φιλοθέη.

«Δεν άντεχε άλλο και ήθελε να φύγει για να ξεκουραστεί», έλεγαν οι στενοί του συνεργάτες που κράτησαν τα τελευταία του λόγια σαν φυλαχτό στις ζωές τους.

Εκείνη, η τελευταία Κυριακή της ζωής του, ήταν η πιο κουραστική για τον Αρχιεπίσκοπο που εμφάνισε μεγάλα σημάδια εξάντλησης.

Το ξημέρωμα της Δευτέρας είχαν παρουσιαστεί τα σημάδια που μαρτυρούσαν επιδείνωση της υγείας του. Στις 2 το ξημέρωμα στην αρχιεπισκοπική κατοικία έσπευσαν οι θεράποντες ιατροί του, Διονύσιος Βώρος και Σεραφείμ Νανάς.

Οι θεράποντες ιατροί τον ενημέρωσαν για την αγωγή που θα του χορηγούσαν προκειμένου να τον ανακουφίσουν. Η εξάντληση του οργανισμού του από την ασιτία των προηγούμενων ημερών επιδείνωνε την κατάσταση. Λίγο αργότερα στις 5.15 το ξημέρωμα της Δευτέρας ο Αρχιεπίσκοπος φάνηκε να ηρεμεί και να βυθίζεται σε ύπνο κατά τη διάρκεια του οποίου έφυγε από τη ζωή με τα πνευματικά του αδέλφια να δηλώνουν ότι ο αρχιεπίσκοπος έφυγε ήσυχα , προετοιμασμένος πνευματικά έχοντας διαβάσει γι αυτόν και την συγχωρητική ευχή.

Το ιατρικό ανακοινωθέν, που ακολούθησε λίγο μετά το θάνατό του, ήταν λιτό. Ο καρκίνος είχε νικήσει τον ηγετικό, πληθωρικό Αρχιεπίσκοπο.

Η εξόδιος ακολουθία εψάλει στον Καθεδρικό Ναό της Αθήνας, 3 μέρες μετά το θάνατό του όπου του αποδόθηκαν τιμές αρχηγού κράτους. Της τελετής προεξήρχε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος. Άλλωστε ήταν επιθυμία του Μακαριστού Χριστόδουλου να παραστεί ο κ. Βαρθολομαίος στην εξόδιο ακολουθία στην περίπτωση που δεν απέδιδε η θεραπευτική αγωγή και τελικώς κατέληγε.

Πέτρινα χρόνια

Ο Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος είχε γεννηθεί στην Αθήνα το 1939 από γονείς πρόσφυγες. Την εποχή εκείνη μικρό παιδί έτρεχε στις αλάνες διάβαζε κλασσικά εικονογραφημένα και αφιέρωνε πολύ χρόνο στην εκκλησία. Η κλίση του προς την ιεροσύνη άρχισε να γίνεται πιο ξεκάθαρη ενώ μεγάλωνε. Άρχισε να μαθαίνει την ψαλτική την βυζαντινή μουσική και σύντομα με το χαρτζιλίκι του από την ψαλτική πλήρωνε τα δίδακτρά του για τα μαθήματα ξένων γλωσσών και το ωδείο. Αν και ο πατέρας του είχε βλέψεις να κάνει τον γιο του πανεπιστημιακό, εκείνος δεν απομακρυνόταν από τον πόθο που ρίζωνε μέσα του.

Στα 18 του φαίνεται να στερέωσε την αγάπη του για την εκκλησία. Αργότερα μπαίνει στην Νομική Αθηνών αλλά και στην θεολογική σχολή την οποία θυσίασε για να κάνει το χατήρι του πατέρα του. Όμως τελικά η επιθυμία του να ακολουθήσει τον δρόμο της εκκλησίας νικάει και παρά τις αντιρρήσεις του πατέρα του, κέρδισε την ευχή του και γίνεται συνιδρυτής της μοναστικής αδελφότητας Χρυσοπηγής μαζί με τον Καλλίνικο μετέπειτα μητροπολίτη Πειραιώς και τον Αμβρόσιο σημερινό μητροπολίτη Καλαβρύτων.

Το 1962 ο Χριστόδουλος ολοκληρώνει επιτυχώς τις σπουδές του στη Νομική και εγγράφεται στη Θεολογική Σχολή. Μαζί με τους συνιδρυτές της Χρυσοπηγής αναπτύσσουν πλούσια δράση, διοργανώνοντας κατηχητικά και προσελκύοντας δεκάδες νέα παιδιά.

Το 1965 χειροτονείται πρεσβύτερος και διορίζεται, κατόπιν εξετάσεων, γραμματεύς στην Ιερά Σύνοδο. Οικοδομεί νέες σχέσεις και γνωρίζει το διοικητικό μηχανισμό της Εκκλησίας ενώ κερδίζει την εμπιστοσύνη πολλών μητροπολιτών.

Στις 14 Ιουλίου 1974, λίγες ημέρες πριν από τη μεταπολίτευση, η Ιεραρχία τον αναδεικνύει Μητροπολίτη Δημητριάδος και Αλμυρού.

Στο Βόλο γίνεται πρωταγωνιστής στην κοινωνία

Ο 35χρονος Ιεράρχης επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στη νέα γενιά. Επισκέπτεται σχολεία, ιδρύει κατηχητικά, ενισχύει το φιλανθρωπικό έργο.

Ο τότε Αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ θα τον αξιοποιήσει τον Χριστόδουλο στη μάχη του 1988 για την εκκλησιαστική περιουσία λόγω της δύναμης του λόγου του. Την ίδια ώρα οικοδομεί στενές σχέσεις με ιεράρχες του οικουμενικού θρόνου.

Σιγά – σιγά αρχίζει να ενδιαφέρεται για το εσωτερικό της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος. Το χάρισμά του να είναι τόσο αγαπητός τον βοήθησε να κερδίσει τη φιλία και την εμπιστοσύνη πολλών και ισχυρών μητροπολιτών. Αναπτύσσει σχέσεις με πολιτικούς, δικαστικούς, πανεπιστημιακούς, εκδότες, δημοσιογράφους και επιχειρηματίες. Το όνομά του υπάρχει παντού, σε όλους τους κύκλους. Αρθρογραφεί, δίνει συνεντεύξεις, κάνει ραδιοφωνικές εκπομπές και συμμετέχει στα κοινά υπέρ του δέοντος κάνοντας μια άλλη αρχή στην εκκλησιαστική του πορεία το 1990.

28 Απρίλιου του 1998 ο Χριστόδουλος, Μητροπολίτης Δημητριάδος, γίνεται Αρχιεπίσκοπος Αθηνών, αφού χηρεύει ο θρόνος από την αποδημία του Σεραφείμ 3 εβδομάδες πριν .

Ο 19ος κατά σειρά ποιμενάρχης της Αθήνας, ο Δημητριάδος Χριστόδουλος, με συγκίνηση, ανακοίνωνε από τα μεγάφωνα: «Αποδέχομαι την υψηλήν ταύτην διακονίαν…».

Το συγκεντρωμένο πλήθος φώναζε «Αξιος, Αξιος» και δημοσιογράφοι και φωτορεπόρτερ είχαν πλέον καταλάβει ότι τους περίμενε πολύ δουλειά με το νέο πρόσωπο της εκκλησίας.

«Φέρνουμε την ανανέωση, την αξιοκρατία και τον εκσυγχρονισμό στην Εκκλησία. Θέλω να πιστεύω και οραματίζομαι μια Εκκλησία ζωντανή και δυναμική που να βρίσκεται μέσα στον λαό μας με ανοιχτά τα φυλλοκάρδια της. Οχι μόνο για να ακούει τους στεναγμούς του λαού μας αλλά και για να συντονίζεται στους παλμούς της καρδιάς του» τόνισε στις πρώτες του δηλώσεις κάνοντας ξεκάθαρο από την αρχή ότι η Εκκλησία θα έχει λόγο τα εθνικά, πολιτικά και κοινωνικά .

Οι παρεμβάσεις που ξεσήκωσαν θύελλες

Από την πρώτη στιγμή έγινε το αγαπημένο πρόσωπο των μέσων ενημέρωσης. Ο λόγος του, οι δραστηριότητές του έγιναν σημείο αναφοράς. Από όπου κι αν βρισκόταν , παρενέβαινε στις εξελίξεις, καυτηρίαζε καταστάσεις και επιρροές

ξένων κρατών . Είχε πάντα στο στόχαστρο τις ΗΠΑ, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τους εκφραστές της ιντελιγκέντσιας, τους «ευρωλιγούρηδες» και τους «γραικύλους.» Για την Ε.Ε μάλιστα ασκούσε σκληρή κριτική και υποστήριζε ότι «αποτελεί αίσχος για τους Νεοέλληνες να παίρνουν ως κριτήρια το τι θέλουν κάθε φορά οι ντιρεκτίβες των Βρυξελλών, και όχι ό,τι επιβάλλει η ιστορική αναγκαιότητα και η παράδοση αυτού του τόπου».

Ήταν πολύ σκληρός με βουλευτές που ζήτησαν την κατάργηση του θρησκευτικού όρκου. «Καθένας ο οποίος καταβάλλει προσπάθεια να μετατρέψει αυτόν τον τόπο σε κράτος λαϊκίστικο, όπως λέγεται, διότι δήθεν αυτό είναι το πρότυπο της Ευρώπης, κάνει έγκλημα εναντίον της ιστορίας αυτού του λαού και δεν θα πρέπει να τον αφήσουμε ελεύθερο να κάνει αυτό το έγκλημα».

Άρχισε αμέσως τις επαφές με πολιτικούς και παράγοντες του τόπου. Ορισμένοι πολιτικοί παράγοντες παρακολουθούσαν ανήσυχοι την δραστηριότητα του νέου Προκαθημένου. «Ο λαός μας εχόρτασε από υποσχέσεις και από μεγάλα λόγια. Εχόρτασε από τους εκμεταλλευτές της δικής του αφέλειας ή αμέλειας. Σήμερα ο λαός θέλει αγωνιστές. Ολοι, εμάς θέλουν μπροστά. Ο λαός κρέμεται από εμάς», δήλωνε και έστελνε το μήνυμα: «Δεν υπάρχει λόγος να ανησυχούν. Ούτε για εθνάρχης πάω ούτε για πρωθυπουργός. Ας κοιμούνται ήσυχοι οι κυβερνώντες, δεν είμαι εγώ εκείνος που θα αμφισβητήσει την πολιτική τους επικυριαρχία».

Στις 17 Αυγούστου του 1998, από την Παναγία Σουμελά στο Βέρμιο, ο Χριστόδουλος έκανε μια παρέμβαση που προκάλεσε συζητήσεις. «Ο Θεός θα αξιώσει κάποτε τον Προκαθήμενο της Εκκλησίας ως επικεφαλής του ελληνισμού να βάλει το κλειδί στην πόρτα της Παναγίας της Σουμελιώτισσας για να ανοίξει και πάλι τις πύλες της σε αυτό το παλλάδιον του ελληνισμού και της Ορθοδοξίας», Εκείνο το διάστημα μάλιστα έκανε την κυβέρνηση να παραμιλά διότι προχώρησε σε εξαγγελίες που έδειχναν την γύμνια της κυβέρνησης . Μια από τις εξαγγελίες από αυτές που έγιναν πράξη ήταν η χορήγηση επιδόματος στις πολύτεκνες οικογένειες της Θράκης.

Έγινε είδωλο για τους νέους

«Χριστόδουλε σε πάμε», φώναζαν ρυθμικά οι μαθητές ενός σχολείου και αυτός, ανταποκρινόμενος, είπε «και εγώ σας πάω». Αυτό το σύνθημα έγραψε ιστορία και τότε ακριβώς ξεκίνησε η μεγάλη αγάπη ανάμεσα στις νέες γενιές και τον Αρχιεπίσκοπο.

Ο Χριστόδουλος νουθετούσε, έλεγε ανέκδοτα, φωτογραφιζόταν με τα παιδιά, έδινε αγάπη.

Σε μία από τις επισκέψεις του σε σχολείο προέτρεψε τους μαθητές να ξυπνήσουν: «Χρειάζεται να ξυπνήσουμε. Παιδιά ξυπνήστε. Αφήστε τον εφησυχασμό για να κάνουμε μαζί την επανάσταση των συνειδήσεων. Η Εκκλησία είναι in» και καλούσε τους μαθητές: «Όπισθεν ολοταχώς, γιατί πάμε στην καταστροφή. Βάλτε όλοι στον λαιμό σας σταυρό. Η μόδα τώρα είναι να φοράτε σταυρό».

Στο πνεύμα της εποχής ανακοίνωσε τη λειτουργία εκκλησιαστικού Ιντερνετ καφέ και κάλεσε τους νέους να έρθουν, «όπως είσαστε, ακόμα φορώντας και σκουλαρίκι». «Δεν μας ενδιαφέρει το τι φοράνε τα παιδιά όταν έρχονται στην Εκκλησία, μας ενδιαφέρει η ψυχή τους»

Η άνοδος της δημοτικότητας του αγαπημένου προσώπου των ΜΜΕ

Ο χαρισματικά επικοινωνιακός αρχιεπίσκοπος γίνεται πρώτο θέμα στις ειδήσεις . Ο πιο αγαπητός Έλληνας. Ξέρει καλά το παιχνίδι της επικοινωνίας και χρησιμοποιεί την δημοσιότητα για να περάσει τις απόψεις του για το καλό της εκκλησίας. Ο τρόπος που μιλάει , που εκφράζεται , που κοιτά τους συνομιλητές του , η δυναμική του, τον κάνουν μαγνήτη. Ακόμη και ο διεθνής τύπος τον αποκαλεί «Αρχιεπίσκοπο φαινόμενο».

«Σίγουρα έχουν ενοχλήσει αυτά που έχω πει. Τάραξα τα λιμνάζοντα νερά. Δεν κλείνω το στόμα μου, γιατί αυτά που λέω είναι αυτά που θέλει ο λαός μας», λέει σε μαθητές που τον επισκέπτονται.

Δίνει συνεντεύξεις , επισκέπτεται ιδρύματα , κάνει φιλανθρωπίες και λέει ανέκδοτα πιστούς νέους. «Μερικές φορές με κακομεταχειρίζονται τα Μέσα. Δηλαδή, όταν εγώ μιλάω στα παιδιά, δεν μπορεί η τηλεόραση το βράδυ στις ειδήσεις να μη λέει τίποτε από αυτά τα οποία είπα παρά μόνο να στέκεται στο ανέκδοτο. Δηλαδή διερωτώμαι, τι θέλουν να πουν; Θέλουν να πουν ότι ο Αρχιεπίσκοπος είναι ανεκδοτολόγος;».

Έδωσε μάχη ως πραγματικός Έλληνας για τις ταυτότητες

Η μεγαλύτερη σύγκρουση του Αρχιεπισκόπου με την Πολιτεία αφορούσε την αναγραφή του θρησκεύματος στις αστυνομικές ταυτότητες. Μετά τις εθνικές εκλογές του 2000 ο νέος υπουργός Δικαιοσύνης Μιχάλης Σταθόπουλος δήλωσε σε συνέντευξή του ότι το θρήσκευμα αποτελεί ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο και η αναγραφή του στην αστυνομική ταυτότητα έρχεται σε αντίθεση με σχετικό νόμο

που ισχύει από το 1997.

Ο Χριστόδουλος απάντησε επιθετικά: «Σε αυτό τον τόπο υπάρχει ένας παράγοντας ο οποίος ούτε μπορεί ούτε πρέπει να αγνοείται. Είναι ο λαός», ήταν η πρώτη αντίδραση του Αρχιεπισκόπου. Λίγες ημέρες αργότερα και αφού έχει αρχίσει να συζητείται το ζήτημα ευρέως επανήλθε διαμηνύοντας προς πάσα κατεύθυνση: «Να γίνει ένα δημοψήφισμα και θα δούνε ότι ο λαός προσυπογράφει μαζί μας».

Πραγματοποιήθηκαν δύο μεγάλες «λαοσυνάξεις» στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα τον Ιούνιο του 2000 όπου βροντοφώναζε :«Πιστέ και αγαπημένε λαέ, δεν ήλθα να σας διεγείρω. Ήλθα να σας εξηγήσω. Δεν ήλθα να σας φανατίσω. ήλθα να σας ενημερώσω», ήταν τα πρώτα λόγια του Αρχιεπισκόπου, ο οποίος δήλωνε συγκινημένος «βλέποντας αυτή τη συγκλονιστική λαοθάλασσα».

Οι δρόμοι , οι πλατείες γέμισαν χιλιάδες πιστών που φώναζαν «Ελλάδα σημαίνει Ορθοδοξία». Ο Χριστόδουλος θύμιζε πολιτικό ηγέτη . Τότε ήταν που προκάλεσε τον πολιτικό κόσμο με την κίνησή του να κρατήσει στην εξέδρα του Συντάγματος αντίγραφο του λαβάρου της Επαναστάσεως του 1821, που μετέφερε από την Αγία Λαύρα ο μητροπολίτης Καλαβρύτων. Συγκεντρώθηκαν περισσότερα από τρία εκατομμύρια υπογραφές πιστών μεταξύ των οποίων και του Κώστα Καραμανλή οι οποίοι ζητούσαν δημοψήφισμα για την προαιρετική αναγραφή του θρησκεύματος στις νέες ταυτότητες. Ο Αρχιεπίσκοπος ζήτησε από τον Πρόεδρο κ. Κωστή Στεφανόπουλο τη διενέργεια δημοψηφίσματος αλλά με ανακοίνωση της Προεδρίας της Δημοκρατίας η υπόθεση έκλεισε, ανακοινώνοντας ότι «οι εκτός νομοθετημένης διαδικασίας συλλεγείσες υπογραφές δεν είναι δυνατόν να ανατρέψουν τις διατάξεις του Συντάγματος».

Αργότερα επέκρινε τις νατοϊκές επιχειρήσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβία προκαλώντας το μένος των Αμερικανών . Είχε πει μάλιστα ότι τα χέρια του Κλίντον στάζουν αίμα.

Είχε συνταχθεί με τις απόψεις της δεξιάς και καταρράκωνε τον σοσιαλσιμό λέγοντας ότι οι επαναστάτες δεν είναι σοσιαλιστές.

Άπλωνε το χέρι του στο οικουμενικό Πατριαρχείο με το οποίο φρόντιζε να έχει καλές σχέσεις αν και είχαν περάσει εκκλησιαστική κρίση οι δύο εκκλησίες.

Πραγματοποίησε επίσκεψη στο Βατικανό όπου συναντήθηκε με τον Πάπα το Δεκέμβριο του 2005 όπου συζήτησαν για την συνεργασία και τον θεολογικό διάλογο.

Ο Αρχιεπίσκοπος βρέθηκε πολλές φορές αντιμέτωπος με αγκυλώσεις της

ιεραρχίας εξαιτίας των οποίων προσπαθούσε να κάνει διάφορους ελιγμούς.

Η αρχή του τέλους

Η Παρασκευή 8 Ιουνίου ο Αρχιεπίσκοπος έδειχνε καταπονημένος και αδιάθετος. Η κατάσταση της υγείας του ανάγκασε να καλέσουν γιατρούς. Αργότερα οι εξετάσεις έδειχναν κακούς οιωνούς ώσπου διεγνώσθη καρκίνος στο ήπαρ.

Εισήχθη στο Αρεταίειο νοσοκομείο ξαφνιάζοντας όλον τον κόσμο. Πολιτικοί και ιεράρχες κατέφθαναν στην πανεπιστημιακή κλινική . Επεβλήθη σε χειρουργική επέμβαση..

Στην εντατική ο Χριστόδουλος είχε για συντροφιά ένα μικρό επιτραπέζιο ρολόι, ένα ραδιοφωνάκι συντονισμένο στον σταθμό της Εκκλησίας και μια μικρή εικόνα του Αγίου Νεκταρίου ο οποίος είχε αφήσει την τελευταία του πνοή στο Αρεταίειο

«Ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου όλους για την αγάπη και τη συμπαράστασή τους προς το πρόσωπό μου. Κυρίως για τις προσευχές τους προς τον Κύριο. Ιδιαίτερα σε αυτή τη στιγμή της δοκιμασίας μου, αποτελούν για εμένα βάλσαμο. Μου δίνουν δύναμη. Με τη βοήθεια των ιατρών και πάνω απ’ όλα του Θεού, που με αξιώνει να υπηρετώ την Εκκλησία με όλο μου το είναι, προσεύχομαι να σας αγκαλιάσω σύντομα όλους μαζί και τον καθένα ξεχωριστά»ανέφερε σε γραπτή δήλωσή του και ζήτησε από τους θεράποντες ιατρούς του να ενημερώσουν λεπτομερώς για την κατάσταση της υγείας του την κοινή γνώμη.

Η διχογνωμία των γιατρών και η διαδοχολογία των ιεραρχών πρωταγωνιστούσαν στο παρασκήνιο. Γιατροί από την Αμερική από την Γερμανία κατέφθαναν για να εξετάσουν τον Αρχιεπίσκοπο. Δέχεται την πρόταση γιατρού να μεταβεί στο Μαϊάμι για μεταμόσχευση στο ήπαρ .

Το μεσημέρι της 20ής Ιουλίου στην κεντρική πόρτα του Αρεταίειου εμφανίστηκε ο Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος καταβεβλημένος και συγκινημένος:

«Θέλοντας να σας εκφράσω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη για την αγάπη που δείξατε, για τις προσευχές που κάνατε, θέλω να σας πω ότι είμαι εδώ όρθιος, στέκομαι στα πόδια μου, σας αγαπώ όπως κι εσείς με αγαπάτε. Είμαι ο Χριστόδουλός σας!

Η προσπάθεια της μεταμόσχευσης απέβη άκαρπη και τότε αρχίζουν οι αντιδράσεις και οι διαμάχες και πάλι ανάμεσα σε γιατρούς και ιεράρχες. Ο ιατρικός του φάκελος είχε γίνει φύλλο και φτερό στα κανάλια και η διαδοχή του άρχισε να μπαίνει σε πρώτο πλάνο στους κόλπους των ιεραρχών.

Ζητάει να επιστρέψει στο σπίτι του

«Το μόνο που φοβάμαι είναι ο Θεός, αλλά πιστεύω πως ο Θεός είναι μαζί μου», δηλώνει στους δημοσιογράφους, που βλέπει να περιμένουν έξω από το σπίτι του καθώς βγαίνει για ένα σύντομο περίπατο στην αυλή και τους εύχεται: «Ποτέ ο Θεός να μη σας υποβάλει σε αυτή τη δοκιμασία».

Στην πρώτη του συνέντευξη, μετά την έξοδό του από το νοσοκομείο στην ομογενειακή εφημερίδα εξομολογείται τα συναισθήματά του: «Πολλές φορές, τις ώρες της μοναξιάς και της περισυλλογής στην Εντατική Μονάδα του Νοσοκομείου, αλλά και στον θάλαμο νοσηλείας, ήρθε στο νου μου το ερώτημα, τι είναι ο άνθρωπος, τελικά; Πώς, από τη μια στιγμή στην άλλη, είναι δυνατόν, από την απόλυτη δράση να βρεθεί στην απόλυτη απραξία, από την απόλυτη δύναμη και ζωντάνια, στο άλλο άκρο, στην απόλυτη αδυναμία. Ήταν περίοδος έντονης και έμπονης προσευχής. Ο πόνος, τελικά, σε φέρνει πιο κοντά στον Θεό, σε καθιστά δεκτικότερο της χάριτός Του. Μίλησα πολλές φορές μαζί Του, ίσως και δυνατά, κάποιες απ’ αυτές, και σίγουρα ένιωσα έντονη την παρουσία Του. Εκείνος μού έδινε υπομονή, με όπλιζε με καρτερία, με ενδυνάμωνε με την ελπίδα της νίκης, με έκανε να πιστέψω ότι δεν πρέπει και δεν μπορώ να το βάλω κάτω, οφείλω να παλέψω, όχι απλά για να θεραπευτώ, αλλά για να συνεχίσω να Τον υπηρετώ, να κάνω αυτό που έμαθα μια ζωή να κάνω, να Τον διακονώ».

Μια εκδρομή μερικές επισκέψεις κι ένα ταξίδι, το τελευταίο στο Μεμόριαλ του έδωσε λίγο κουράγιο όμως το μόσχευμα δεν βρίσκεται σύντομα και όταν θα βρεθεί το αποτέλεσμα θα είναι αρνητικό «Η ηπατική μεταμόσχευση στον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο δεν κατέστη δυνατή, διότι διαπιστώθηκαν μεταστάσεις στην περιτοναϊκή κοιλότητα. «

«Και τώρα τι;» ρώτησε τον γιατρό με δάκρυα στα μάτια.

Η μέρα του αποχωρισμού

Όταν επήλθε το μοιραίο, ο πρωτοσύγκελλος της αρχιεπισκοπής έδωσε εντολή να σφραγισθούν τα ιδιαίτερα διαμερίσματα του Αρχιεπισκόπου όπου φυλάσσονται τα άμφια και τα τιμαλφή του. Στα χέρια του τοποθετήθηκε το Ιερό Ευαγγέλιο και επί του στήθους του τα εγκόλπια και ο σταυρός του. Λίγο μετά τις 11 το πρωί, ο

τοποτηρητής του Θρόνου, Ιεράρχες και κληρικοί καθώς και πλήθος πιστών υποδέχθηκαν το σκεπασμένο με την ελληνική σημαία φέρετρο στον Καθεδρικό Ναό της Αθήνας. Πλήθος κόσμου τον συνόδευσε στην τελευταία του κατοικία. Ο Χριστόδουλος ξαναγέμισε τους δρόμους της Αθήνας όπως παλιά αυτή τη φορά ανάμεσα στον κόσμο ήταν σύσσωμη και η πολιτική ηγεσία.

Ο φωτισμένος Ιεράρχης που με το ποιμαντορικό του έργο έφερε την Εκκλησία πιο κοντά στην κοινωνία και στα σύγχρονα προβλήματα, πιο κοντά στους νέους ανθρώπους και στις αγωνίες τους έφευγε για πάντα .